

A CISM (CENTRE INTERNATIONAL DES SCIENCES MÉCANIQUES) SZERVEZETE ÉS MŰKÖDÉSE

A CISM, a mechanikai tudományok nemzetközi központi intézete, a CISM 1969-ben alakult meg. Célja, az intézet tájékoztatója szerint, a mechanikai tudományok terén való kutatás előmozdítása, az alapvető ismeretek cseréjének, elterjesztésének és alkalmazásának biztosítása, a hasonló célú nemzeti és nemzetközi intézményekkel való kapcsolatok kiépítése, a világ különböző részein dolgozó élvonalbeli tudósok és kutatók közreműködésének megszervezése, kutató laboratóriumok és könyvtárak létesítése, valamint magas színvonalú tudományos tanfolyamok és szemináriumok rendezése.

Az intézet hatáskörébe tartozik különleges szakösszejöveletek tartása, előkészítő tanfolyamok szervezése, tudományos dolgozatok és kiadványok közzététele, időszakos vagy kivételes tudományos ösztöndíjak adományozása, és az intézet céljait szolgáló egyéb tevékenység kifejtése.

Az intézet a következő tudósok védnöksége alatt áll: Luigi Broglio (Róma), Matteo Delella (Trieszt), Luc Gauthier (Párizs), Witold Nowacki (Varsó), Wacław Olszak (Varsó), Octav Onicescu (Bukarest), Julio Palacios (Madrid), Hermann Schaefer (Braunschweig), Luigi Sobrero (Trieszt).

Az intézet létrehozását — az ismertető kiadvány szerint — elsősorban az a körülbelül 15 évre tehető és egyre növekvőnek látszó lemaradás indokolja, amely a műszaki tudományok terén az Egyesült Államok és Európa közt fennáll. Az intézet tájékoztatója szerint az 1963. évben minden USA állampolgár átlagosan évi 110 dollárt adózott tudományos kutatásra, míg ez a szám Francia- és Nyugat-Németországban 25 dollárt, Olaszországban meg éppen csak 5 dollárt tett ki.

Az európai lemaradás oka elsősorban a tudományos kutatás elégtelen finanszírozása, az új tudományos eredmények kellő ismeretének hiánya, az egyetemi dolgozóknak oktatói munkával való túlzott igénybevétele, az országok közti tapasztalatcsere elégtelensége stb.

Az elmaradás okozta hátrányok leküzdése meghaladja az egyes államok lehetőségeit, de jelentékeny haladás érhető el az érdekelt országok összefogásával. Ezért határozta el egy különböző nemzetiségű tudósokból álló csoport a CISM létrehozását. Az intézet elhelyezésére a különböző ajánlatok közül a Friuli-Venezia Giulia tartomány által felajánlott Codroipo-i Villa Manin látszott a legalkalmasabbnak, amely klimatikus gyógyhelyek és régészeti központok közelében, körülbelül félúton fekszik Trieszt és Velence között. Addig is, amíg ezen az épületen a szükséges átalakítások megtörténnek, az intézmény ideiglenes székhelye Udine város központjában van, a Palazzo de Torsóban.

Az intézet szervezete nemzetközi és demokratikus jellegű. Nemzetközi jellegét az biztosítja, hogy vezető szerveiben minden tagország képviselve van, függetlenül az illető ország politikai szemléletétől és pénzügyi helyzetétől. A többi országgal szemben egyetlen országot sem illet meg semmiféle kiváltság, még azt az országot sem, amelynek területén az intézet központja áll. Ennek az elvnek céltudatos keresztülvitele érdekében az intézetnek otthont adó ország képviselői egyelőre nem tölthetnek be vezető állást a központ intéző szerveiben.

A kutató központ hivatalos nyelvei, a nemzetköziség kívánalmainak eleget teendő, a főbb európai nyelvek, elsősorban az angol és francia. Hivatalos nyelvek ezeken kívül az orosz, német, olasz és spanyol.

Az intézet ún. Tudományos Tanácsában a mechanikai tudományok számos kiváló művelője foglal helyet. Ebbe a tanácsba minden tagország általában 3 tagot küldhet, de ha a kiküldöttek száma háromnál kevesebb, akkor is minden ország legalább három szavazattal rendelkezik. A tanács évente kétszer ülésezik.

Az intézet ún. Akadémiai Kollégiuma szélesebb körű és magában foglalja a Tudományos Tanács és a kutatók képviselőin kívül mindazon szervek kiküldöttéit, amelyek a intézetet anyagilag támogatják. Tagjai nemcsak a mechanikai tudományok művelői lehetnek, hanem kulturális és társadalmi téren elismert személyek is. Tagjai továbbá azok a tudósok, akik kezdettől fogva védnökei az intézménynek. A legfontosabb döntések meghozatalára ez a szerv hivatott. Az Akadémiai Kollégium általában évente egyszer ülésezik.

A Tudományos Tanács mellett egy három különböző nemzetiségű rektorból álló végrehajtó bizottság működik, az Akadémiai Kollégium határozatait pedig egy igazgatói választmány hajtja végre.

Az intézetbe újonnan belépők azonos jogokkal bírnak mint az alapító és azt pénzügyileg támogató országok képviselői.

Az intézet a mechanikai tudományok különböző ágazatának megfelelő különleges osztályokat óhajt kiépíteni. Egyelőre 14 mechanikai osztály szervezéséről van szó, de tervbe vették egy jogi osztály felállítását, valamint egy olyan osztály létesítését is, amelynek feladata egy mechanikai enciklopédia és egy többnyelvű műszaki értelmező szótár kiadása volna. Egyes mechanikai osztályok máris működnek.

Az intézet alapszabályai szerint évente néhány nemzetközileg elismert tudóst hívnak meg különleges előadássorozatok tartására. Ezek az előadássorozatok általában hat hónaposak, de rendeznek erősen specializált rövidebb ideig tartó szemináriumokat, valamint előkészítő jellegű tanfolyamokat is.

Kíváncsok, hogy minden tagország anyagi lehetőségei szerint ösztöndíjakat biztosítson kutatói és tudósai részére. Az ösztöndíjasok az egyes osztályokba való felvétel során előnyt élveznek.

A tagországok az intézet fenntartásához és igazgatásához önként vállalt összeggel pénzügyileg hozzájárulnak. Udine tartomány évi szubvenciója 32 000 dollár, Udine városé pedig évi 8000 dollár. Friuli község tanácsa és egyes pénzügyintézetek összesen évi 25 000 dollár összegű anyagi támogatást helyeztek kilátásba. Jelentős segélyösszegek várhatók még az olasz minisztériumoktól, valamint Friuli-Venezia Julia tartományi tanácsától is. Udine városa 1969-re 80 000, 1970-re 32 000 dollár egyszeri szubvenciót szavazott meg.

Az intézet munkája már 1969-ben megindult és máris jelentős eredményeket hozott. Munkájának eredményéről a kiadványok jegyzéke tanúskodik. Az Intézet az 1969–70. években összesen 65 tanulmányt publikált. Ezek közül 4 szovjet, 6 lengyel, 7 jugoszláv, 4 román, 1 cseh és 2 magyar szerzőtől származik (Csiszár, J.: Channel Cooling Theory; Katona, G.: General Theory of Noiseless Channels).

Az intézet 1969. évi tanfolyamán 9 országból 20 professzor és 8 országból 42 kutató vett részt. Az 1970. évi nyári tanfolyamának 7 országból 21 professzor és 8 országból 63 kutató volt látogatója, míg az ülészak munkájába 10 országból 27 professzor és 9 országból 28 kutató kapcsolódott be.

Az intézet tanfolyamain való részvétel díjtalan. Azok részére, akiknek költségeiről nem valamely kiküldő intézmény gondoskodik, díjtalan szállás és ellátás ajánlható fel, de csak korlátozott számú jelentkező számára. Egyéni jelentkezés a CISM titkárságán nyújtandó be (CISM, Palazzo de Torso, Piazza Garibaldi 11, Udine, Olaszország).

Kíváncsok, hogy a környező országok példáját követve Magyarország is komolyan bekapcsolódjék e nemzetközi intézet munkájába, fiatal tudósai és kutatói számára több tanulmányi ösztöndíjat biztosítson, és az érdeklődőknek tegye lehetővé az intézet tanfolyamain való részvételét.

Dr. Csonka Pál